

åpent

ROM

3/2007

Musikkhøgskolen som ble større

ET MAGASIN FRA STATSBYGG

Gode bygg trenger gode omgivelser

Estetikk og funksjonalitet omfatter ikke bare bygningene, men også landskapet rundt

Intervju:

Tone Lindheim

Lytter til stedets stemme

Oktober 2007

- 3 **Gode bygg trenger gode omgivelser**
Statsbyggs landskapsarkitekter skal sørge for at kvalitet, estetikk og funksjonalitet blir ivaretatt også i landskapet rundt bygningene.
- 7 **Horisont**
Som nasjonal eiendomsforvalter har Statsbygg et særlig ansvar for å bidra til å skape gode offentlige rom.
- 8 **Musikkhøgskolen som ble større**
Musikkhøgskolen har fått nytt tilbygg tilpasset trang tomt.
- 11 **Visste du det?**
Fakta om Statsbyggs ukjente eiendommer og oppgaver.
- 12 **Mosaikk**
- 14 **Oslos øyrike**
Øyene i indre Oslofjord er viktige rekreasjonsområder for byens befolkning. At det er Statsbygg som har forvaltningsansvar for dem er det ikke mange som vet.
- 16 **Tone Lindheim**
Landskapsarkitekten Tone Lindheim har jobbet tett med Statsbygg på store prosjekter som Pilestredet Park og Fornebu.
- 18 **Kulturhistoriske eiendommer**
Statsbygg har i samarbeid med Riksantikvaren satt i stand både bygningen og hagen rundt Villa Grande.
- 20 **Slik gjør de det i Dublin i Irland**

åpent
ROM

Ut i vår hage

*Uti vår hage där växa blå bär. – Kom hjärtans fröjd!
Vill du mig noget, så träffas vi där.*

Slik hylles hagen og uteområdet i svensk toneprakt. Sommerstemninger, haveidyll, grønne vekster, roser og akeleier, fri natur. Tematikken i poesi og musikk er ikke sjelden en beskrivelse av naturen rundt oss og opplevelser fra de grønne omgivelser. Og ikke uten grunn: Vi har alle et forhold til våre omgivelser, hagen, uteområdet, parken, anlegget eller miljøet rundt både offentlige og private bygninger.

Betydningen av gode uteområder må ikke undervurderes. Statsbygg vektlegger helheten, og tar på alvor at et bygg eller en eiendom også omfatter at uteområdet er tilrettelagt for bruken av eiendommen, tilpasset trafikken og miljøet rundt og samstemt med forståelsen av områdets historie. Statsbyggs egne landskapsarkitekter bidrar særdeles nødvendig og verdifullt til dette helhetsbildet.

Åpent rom vil i denne utgaven bli med våre landskapsarkitekter for å se nærmere på hvordan de jobber, hva de vektlegger i arbeidet og hvilke prosjekter de selv vil fremheve som utfordringer for landskapsarkitekturen.

Åpent rom vil også presentere leserne for kjente, men også mindre kjente uteområder som Statsbygg har ansvar for.

Vi mener det er på tide å vie «utelivets» gleder og utfordringer oppmerksomhet. Et godt planlagt og tilrettelagt uteområde, hage eller anlegg er med på å fremheve de byggene vi bygger og eiendommene vi forvalter. Dette bidrar til at brukerne av området får en helhetlig og god opplevelse av å være der.

Bli med ut!
God lesning.

Hege Njaa Rygh
Ansvarlig redaktør
henr@statsbygg.no

PS! Har du husket å abonnere på Åpent rom?
Det er gratis og gjøres ved å sende en e-post til postmottak@statsbygg.no

 STATSBYGG

Åpent rom nr. 3 – 2007. Et blad for politikere, medier og forvaltning. **Utgiver:** Statsbygg **Ansvarlig redaktør:** Hege Njaa Rygh **Redaktør:** Eva Kvandal
Bidragstere denne utgaven: Morten Ryen/Fete typer, Sidsel Hjelme, Mirjana Rødningen, Pål Weiby, Ida E. Hvoslef, Eva Kvandal.
Redaksjonen avsluttet september 2007.

Design: Fete typer/www.fetetyper.no **Repro og trykk:** Gamlebyen Grafiske as **Papir:** 200/135g Eurobulk **Opplag:** 7.000 **Vignetfoto:** Linda Cartridge

Forsidefoto: Katrine Giæver har stått for den kunstneriske utsmykningen på Musikkhøgskolens glassbro. Foto: Ivan Rios/www.nyebilder.no

Statsbygg: Byporten, Biskop Gunnerus' gt 6, Postboks 8106 Dep, 0032 OSLO

Telefon: 815 55 045 **Telefaks:** 22 95 40 01

www.statsbygg.no postmottak@statsbygg.no Vil du ha nyheter fra Statsbygg via e-post? Abbonér på www.statsbygg.no/aktuelt/Nyhetsabonnement/

Statsbyggs landskapsarkitekter

Gode bygg trenger gode omgivelser

Tekst: Morten Ryen, fetetyper.no

Foto: Thomas Bjørnflaten, nyebilder.no

Les: www.statsbygg.no/prosjekter

Sykehus, høyskoler og kulturinstitusjoner holder gjerne til i bygninger som setter et betydelig preg på det offentlige rom. Statsbyggs landskapsarkitekter skal sørge for at hensynet til kvalitet, estetikk og funksjonalitet ikke bare omfatter bygningene, men også landskapet rundt.

Sykepleierne Lina Næss og Mette Hushovd på luftetur i en av hagene. Til glede for både ansatte og pasienter er det direkte utgang til hagene fra rommene.

Hege Gultvedt er den ene av to landskapsarkitekter i Statsbygg. Hun møter oss på Rikshospitalet ved Gaustad i Oslo. Stedet er ikke tilfeldig valgt. Sykehuset har blitt rost opp i skyene av aviser som New York Times og The Daily Telegraph for sin nyskapende og menneskelige sykehusarkitektur. En arkitektur som i utpreget grad samspiller med de nære omgivelser.

– Rikshospitalet er et godt eksempel på hva arkitekter og landskapsarkitekter kan få til når de samarbeider, sier Gultvedt. Hun har vært i Statsbygg bare ett år, og har derfor verken hatt noe med planlegging eller bygging av Rikshospi-

talet å gjøre. Men hun har ingen vanskeligheter med å forstå intensjonene hos arkitektfirmaet Medplan AS, som vant konkurransen om Nytt Rikshospital i 1991. Prosjektering av uteområdene ble gjort av landskapsarkitektene Sundt & Thomassen AS.

Menneskelig målestokk – Den arkitektoniske ideen var å bygge «det humanistiske sykehus», et sykehus der pasienter og personale skulle få det bedre enn i et tradisjonelt sykehuskompleks. Dette er ivare tatt både gjennom utforming av bygningene, som er lave og til-

passet den menneskelige målestokk, men også i måten landskapet omkring er trukket inn i bygningsmassen, forklarer Gultvedt

– Her er virkelig tomtens natur- og miljøkvaliteter blitt utnyttet i utformingen av sykehusanlegget.

Lys og luft i alle rom Vi går gjennom «glassgaten», som er sykehusets livsnerve. Anleggsgartner Ivar Karlsen er guide og viser vei til lysgårdene som befinner seg på begge sider. Han er den som har ansvar for at plantene trives, og at lysgårdene ikke gror igjen. De i alt åtte

«Grunnfilosofien innenfor landskapsarkitektur er å ha respekt for kvalitetene i det naturgitte landskapet. En landskapsarkitekt vil ha løsninger som er så skånsomme som mulig, sier landskapsarkitekt Hege Gultvedt i Statsbygg.»

Anleggsgartner Ivar Karlsen og landskapsarkitekt Hege Gultvedt i en av de mange lysgårdene.

lysgårdene er utformet slik at alle rommene rundt får lys og luft, men er også beplantet for å gi menneskene bak vinduene noe annet enn stein og betong å hvile blikket på.

– Hagene har ulik karakter, avhengig av funksjon, størrelse, beliggenhet og lysforhold. Noen er utformet for opphold og lek, andre skal helst betraktes innenfra. Hver enkelt lysgård har ulike trær og vekster tilpasset lysforholdene, forklarer Gultvedt.

– Det kan være krevende å finne vekster som vil trives når forholdene er så varierende som her, sier Gultvedt.

– Her kommer landskapsarkitektens kompetanse inn. Ut fra en vurdering av lys, jordkvalitet og tilgang på vann, kan landskapsarkitekten komme med anbefalinger for ulike typer planter.

Natur og kultur Landskapsarkitekter har en utdanning som er både lik og ulik arkitekters. Mens arkitekter for eksempel utdannes ved NTNU i Trondheim eller på Arkitekthøgskolen i Oslo, får landskapsarkitektene sin utdanning ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) på Ås.

– Landskapsarkitekten må ha en forståelse av arkitektur og bygningsteknikk og samtidig en grunnleggende forståelse av prosesser i naturen. Derfor er vi utdannet både i arkitektur og design og i naturfag som hydrologi, meteorologi, biologi og jordkjemi, forklarer Gultvedt.

Å bygge er alltid et inngrep i naturen, eller for den saks skyld i et eksisterende kulturlandskap. Rikshospitalet er for eksempel bygget på det som var jordene til Gaustad gård. Tomtevalget og plasseringen av sykehusbygningen var omstridt, sykehuset ble lagt i det store grønt-

«Rikshospitalet er et godt eksempel på hva arkitekter og landskapsarkitekter kan få til når de samarbeider.»

Sykepleier Lina Næss plukker gjerne frukt til pasientene i hagen på utsiden av sykehuset.

draget som binder marka og byen sammen. Lokaliseringen hadde som konsekvens at Gaustad gård måtte rives og deler av Gaustadbekken måtte flyttes lenger vest.

– Grunnfilosofien innenfor landskapsarkitektur er å ha respekt for kvalitetene i det naturgitte landskapet. En landskapsarkitekt vil ha løsninger som er så skånsomme som mulig. Med så store bygg som dette, var det om å gjøre å få til en best mulig løsning, sier Gultvedt.

– Resultatet er blitt ganske vellykket synes jeg, sier hun mens vi vandrer oppover bekken langs sykehusets vestsida. For et utrent øye er det ikke mulig å se noe «kunstig» ved bekken som sildrer nedover, kranset av tettvoksende løvkratt. Den ser ut som om den alltid har vært der. Sundt & Thomassen AS har fått mye skryt for planleggingsprosessen og gjennomføringen av bekkeomleggingen.

Hager for pasientene Vi kommer rundt bygget på nordsida, der det blant annet står en rekke store eiketrær.

– Det ble gjort mye for å beholde de trærne som var bevaringsverdige på tomten. De gjaldt blant annet flere store eiketrær, forklarer Gultvedt.

– Disse trærne blir ikke beskåret av oss heller, forklarer Karlsen. – De skal få lov til å vokse fritt, med mindre trær eller greiner står i fare for å falle ned.

På østsida åpner bygget seg mot nærmiljøet og omgivelsene. Den omkringliggende parken skjærer inn i bygningsmassen som brede kiler som danner store åpne hagerom. Hver av disse hagerommene er forskjellige, en har bare en plen og noen mindre trær. En annen domineres av et stort eiketre. En tredje er full av frukttrær med plommer, epler, pærer, moreller og solbær.

– Landskapet omkring bygningene blir på en måte en del av behandlingsopplegget. Tanken er vel at mennesker både føler seg bedre, og kanskje blir bedre, av å være i slike omgivelser, sier Gultvedt.

Det er en tanke som vekker gjenklang hos sykepleierne Lina Næss og Mette Hushovd. De har stukket hodene ut for å få med seg noen stråler fra høstsolen og samtidig plukke noen plommer fra trærne.

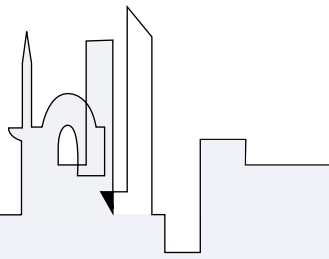
– Det oppleves på mange måter ikke som et sykehus, verken ute eller inne her på Rikshospitalet, sier de. Begge trives godt med en arbeidsplass som ikke har det institusjonspreget mange sykehus har.

– Rommene her er sengeposter. Alle har utgang til hagen. Noen av pasientene eller deres pårørende setter seg ut, men de fleste er for syke. Men alle kan glede seg over utsikten, eller frukten vi plukker til dem.

Rådgiver og støttespiller Som landskapsarkitekt i Statsbygg, er ikke Hege Gultvedt utøvende. Hennes oppgave er, sammen med kollega Ida E. Hvoslef, i første rekke å være med som rådgiver i planleggingen av prosjektene.

– Vi er støttespillere for andre avdelinger i Statsbygg, og skal være en garanti for at vi tenker helhetlig ikke bare om bygget, men om hele tomten, sier hun. – Hvordan kan tomten utnyttes beste mulig? Hvordan kan vi best plassere bygget? Hvordan skal vi håndtere overvannet? Hva gir et robust og vellykket grøntanlegg? Slike spørsmål er det vår oppgave å stille og jeg tror vårt bidrag er viktig i Statsbyggs prosjekter, sier hun.

– Jeg tror vi gjør det lettere for Statsbygg å nå sine ambisjoner om å tenke helhetlig på estetikk, funksjonalitet, miljø og kultur i alle prosjekter.]

Eiendommer er mer enn hus

«Det første Gud gjorde, var å anlegge en hage.»

Francis Bacon (1561–1626), engelsk statsmann og filosof

Tekst: Adm.dir. Øivind Christoffersen

Foto: Christian Hatt

I år er det 300 år siden den svenske naturvitenskapsmannen Carl von Linné ble født, og i Sverige hersker det Linnéfeber. Sentralt i feiringen står Linnéhagen ved Uppsala universitet, Sveriges første botaniske hage. Det var her Linné gjorde mange av sine banebrytende vitenskapelige studier, det var her han underviste studenter og det var her han bodde store deler av sitt liv.

I hagen ligger orangeriet Linnéanum og Linnémuseet. De er begge i anledningen jubileet blitt restaurert av Statens fastighetsverk, som også har ansvaret for vedlikeholdet av Linnéhagen. Hagen og bygningene betraktes som en viktig kulturhistorisk eiendom i Sverige. Eiendommen brukes til forskningsformål av universitetet i Uppsala, men har også mer enn 100 000 besøkende hvert år.

I likhet med vår svenske søster, har også vi i Statsbygg ansvar for et stort antall statlige eiendommer, hvor mange av bygningene har stor kulturhistorisk betydning. Eiendommene består imidlertid ikke bare av bygninger, men også av utearealer i form av plasser, parker eller hager, de fleste av dem åpne for publikum.

Vi stiller strenge krav til arkitektur og estetikk, kulturminnevern og miljø i forvaltning og bygging. Som en betydelig eiendomsforvalter i

nasjonal sammenheng tar vi vårt samfunnsansvar på alvor og et særskilt samfunnsansvar er å bidra til å skape gode offentlige rom. I det ligger også en bevissthet om hvordan parker, hager og grøntarealer påvirker oss som mennesker og hvor viktig disse er i stedsutviklingen.

Mange søker inspirasjon og sinnsro i skogen eller på fjellet, og hager og parker fyller de

samme funksjoner i byer og tettsteder. Like mye som vi trenger mat og vann, lys og luft, trenger vi levende trær og grønne plener i våre omgivelser. Hvor sterk dette behovet er, er presist uttrykt av Martin Luther (1483–1546):

«Om jeg visste at det ble verdens undergang i morgen, ville jeg likevel gå ut i min hage og plante et epletre.»]

Linnés gård i Uppsala. Kopperstikk av Gustaf Hellman fra 1745.

Musikkhøgskolen som

Hva gjør man når huset blir for lite og tomten er for trang? Dette var utfordringen til Norges musikkhøgskole på Majorstua i Oslo, som hadde økt i omfang etter sammenslåingen med Østlandets musikkonservatorium i 1996.

Tekst: Eva Kvandal

Foto: Ivan Rios, nyebilder.no

Les: www.nmh.no/

Musikkhøgskolen hadde holdt til i samme bygg siden 1988, og ønsket å bli værende der de var. Men det var ikke åpenbart at de kunne bygge på sine gamle lokaler, som allerede lå tett vegg-i-vegg med Menighetsfakultetet, Statens arbeidsmarkedsinstitutt (STAMI), Chateau Neuf og Majorstua trafostasjon.

Løsningen ble et smalt vinkelformet tilbygg som snor seg rundt den gamle trafostasjonen og blir liggende mellom denne og STAMI, til-

gjengelig fra det gamle bygget via en gangbro i tredje etasje og en underjordisk gang.

Forener gammelt og nytt Arkitektgruppen lille frøen as vant utfordringen med å tilpasse bygget både til den smale tomten, til byggene rundt og, ikke minst, til de gamle lokalene til Musikkhøgskolen. Det var også lille frøen as som tegnet den opprinnelige delen av Musikkhøgskolen, så kontoret la alle krefter til for å få

ble større

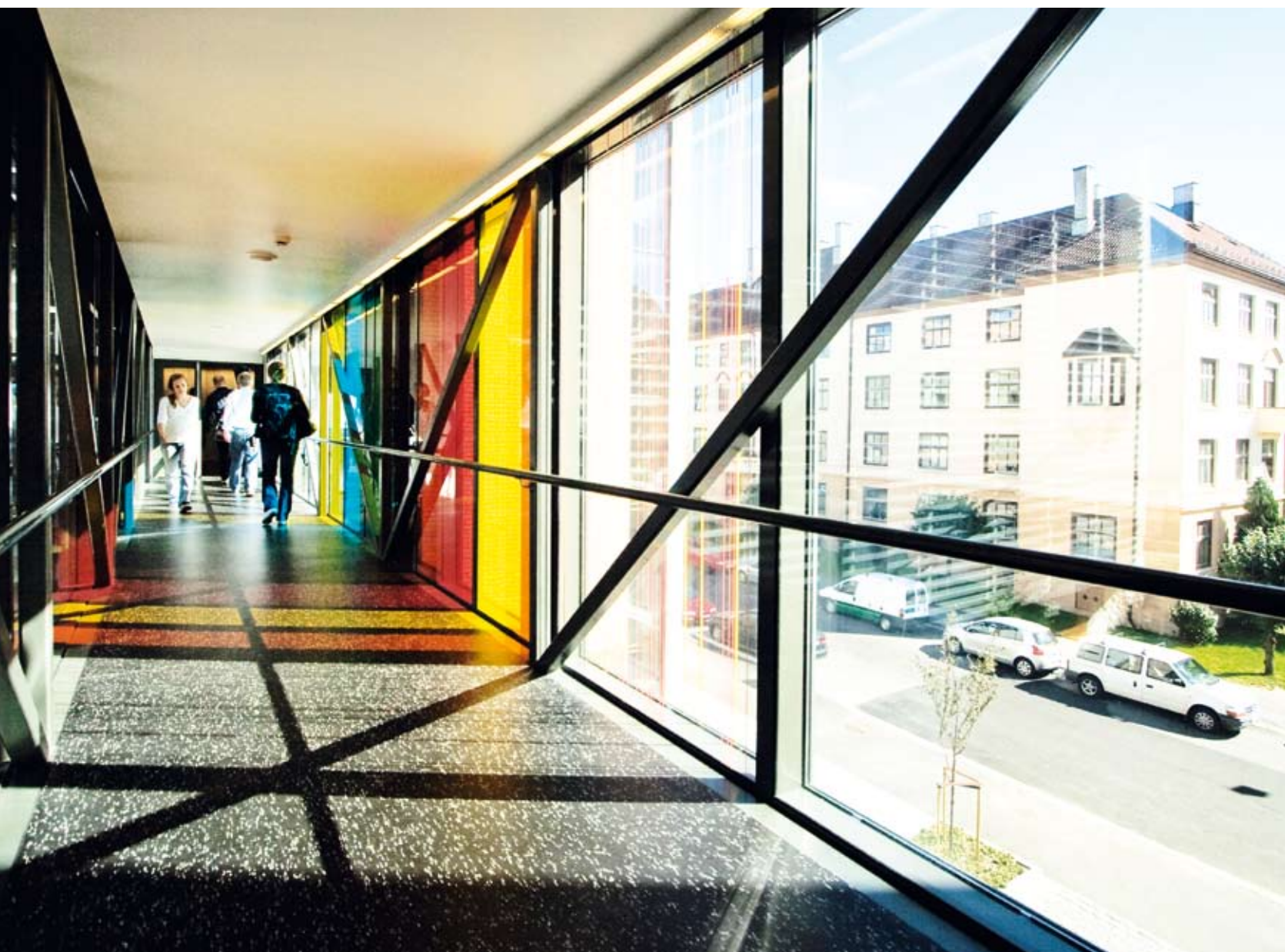
jobben med å ferdiggjøre byggetrinn to. Nybygget har beholdt mye av det samme uttrykket som den gamle delen, samtidig som det har vært viktig å knytte den nye delen til den tiden den er bygget i.

– De to største utfordringene ved dette bygget har vært å tilpasse seg den trange tomten, og å få en bruksmessig sammenheng mellom den nye og gamle delen av skolen, sier arkitekt Nikolai Alfsen, som er en av flere arkitekter i lille

frøen as som har jobbet med bygget. – Vi har også vært veldig bevisst på at dette bygget setter et punktum for byggingen i dette området. Nå er området komplett og vi ville at avslutningen skulle tilpasses både de nye boligblokkene mot NRK og undervisningsbyggene rundt.

Smal tomt, stor utfordring Statsbyggs prosjektleder for Musikkhøgskolen, Kari Høvik, er enig i at det har vært en stor utfordring å

Det gamle og det nye bygget er koblet sammen ved en gangbro i tredje etasje og en underjordisk gang. Hovedinngangen til Musikkhøgskolen er i den gamle delen, men det kan åpnes en direkte inngang til konsertsalen i nybygget. Katrine Giæver har stått for den kunstneriske utsmykningen på glassbroen.

tilpasse seg den smale tomten, og mener bygget er et eksempel på «det muliges kunst».

– Men til tross for en del trange løsninger synes vi at bygget fungerer bra, sier Høvik. – Vi har hele veien hatt en god dialog med brukerne av bygget, som er veldig fornøyd med resultatet.

Musikkhøgskolens 475 studenter og rundt 240 ansatte har med tilbygget fått 37 nye øvingsrom og et auditorium med plass til 100 personer, i tillegg til en rekke andre spesialrom.

Spektakulært auditorium – Alle øvingsrommene krever en spesiell lydisolering tilpasset hvilken type instrument som skal brukes der,

fortsetter Høvik. – Å lydisolere slike rom er nokså komplisert fordi det krever at det bygges et rom *inni* rommet der ingen vegger, gulv eller tak kommer i kontakt med hverandre.

Noe av det mest spektakulære i det nye tilbygget er auditoriet, som er utformet slik at den kan fungere som konsertlokale for jazz og rock. Bare i juni holdt jazzstudentene 23 eksamenskonsertene i denne salen. Konsertene er blitt så populære blant publikum at det faktisk er snakk om en liten festival i seg selv. Det nye auditoriet blir også brukt til en ny fast konsertserie annenhver tirsdag, som har fått navnet Jazz i 2. hus. Det er jazzlinjen som er ansvarlig for konsertserien.]

FAKTA

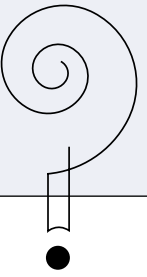
1973 Norges musikkhøgskole etableres etter Stortingets vedtak

1986 Statsbygg starter byggingen av Musikkhøgskolen på Majorstua i Oslo. Arkitektgruppen lille frøen as er arkitekt

1989 Musikkhøgskolen flytter inn i nybygget (1. hus) på Majorstua

2001 Arkitektgruppen lille frøen as vinner konkurransen om å tegne tilbygget

2007 Musikkhøgskolen 2. hus åpnes 4. oktober

Tekst: Pål Weiby

Foto: Egil Rein, Lise Åserud/Scanpix Jaro Hollan

Les: www.statsbygg.no/

Statsbygg eier forskningsgård

I naturskjønne omgivelser 300 moh. ligger Songli gård i Orkdal kommune i Sør-Trøndelag. Forsøksgården er på hele 78 000 dekar, befinner seg 20 km vest for Orkanger og strekker seg til og med inn i Snillfjord kommune. I 1952 kjøpte staten eiendommen og i dag eies og forvaltes den av Statsbygg. Hovedformålet med kjøpet av eiendommen – den eneste staten har anskaffet til dette formålet – var at den skulle tjene som en forsøksgård for viltforskning og viltpleie, samt forskning og forsøk knyttet til ferskvannsfisk. Forskningsvirksomheten på Songli har fått et betydelig mindre omfang de senere år. Statsbygg som forvaltningsansvarlig legger derfor vekt på at eiendommen også skal kunne benyttes til naturopplevelser.]

Statsbygg har skog i Nordmarka

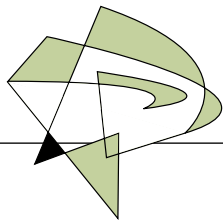

Gaustad gård med 3 500 dekar skog i den sørlige delen av Nordmarka eies og forvaltes av Statsbygg. Eiendommen strekker seg som en tynn tarm fra Rikshospitalet ved Ring 3, på vestsiden av Sognsvann og Store Åklungen, og opp til Skjennungen – det skulle være kjente navn for markabrukere i hovedstaden. Den sørligste delen av eiendommen er innmark som brukes til hestebeite og kornproduksjon. Det er fra denne skogen Stortinget får sitt årlige juletre. De siste 14 årene har nemlig Statsbygg spredd julegledet på Stortinget ved å gi et juletre i gave. Juletreet pleier å være av den store sorten – nærmere åtte meter – og fraktes ikke med slede, men med lastebil.]

Statsbygg anla den første japanske hagen

En zen-prest ble hentet over fra Japan til Norge da landets første japanske hage ble anlagt i 2002. Som en del av den kunstneriske utsmykningen ved det nye bygget for biologiske basalfag ved Universitet i Bergen ble det anlagt to japanske hager. Statsbygg hadde ansvaret for oppføringen av både nybygget og hagene, men eiendommen er i dag ikke lenger i Statsbyggs portefølje. Den forvaltes av universitetet. Zen-presten, som også var landskapsarkitekt, gikk møysommelig til verks. Furutrær fikk den siste finishen med neglesaks og murskjeer ble brukt for å fjerne uregelmessigheter i jorda. For å finne de rette trærne, ble det lange kjøreturer på Vestlandet.]

► Verdenspressen til Svalbard

Det var stor internasjonal interesse da pressen ble invitert til å ta Svalbard Globale Frøhvelv nærmere i øyesyn. Den 22. august i år besøkte 30 journalister fra hele verden frøhvelvet, og Statsbyggs prosjektleder Magnus Bredeli Tveiten ledet omvisningen av anlegget. På bildet blir han intervjuet av det arabiske nyhetsbyrået al-Jazeera.

Byggearbeidene startet rett etter påske i år, og den første sprengningen ble gjennomført i mai. Frøhvelvet bygges som en fjellhall inne i permafrosten rett utenfor Longyearbyen. Anlegget vil bli åpnet 26. februar 2008, og vil ha en lagringskapasitet på fire og en halv millioner forskjellige typer matfrø. Formålet er å sikre det genetiske mangfoldet av verdens matplanter.

Foto: Business Communications

◀ Kryss: Eiendom som kulturarena

Statsbygg inviterer til en konferanse 30. november i Parkteatret i Oslo. Konferansen vil belyse hvordan kulturarenaer:

- er viktige elementer i planlegging og utvikling av byer og tettsteder
- kan fungere som viktige og særpregede elementer i utviklingen av eiendommer og eksisterende bygningsmasse.

Samarbeid mellom sektorer, bransjer, næringer og kommunegrenser – og andre grenser, er en rød tråd hos alle innlederne. Les mer på www.kryss.no. Statsbygg er initiativtaker til Kryss, som består en veileder for kulturplanlegging og nettstedet [kryss.no](http://www.kryss.no). Utviklingsavdelingen i Statsbygg har opprettet en ny seksjon, Kultur og næring, som blant annet ser på utviklingsmuligheter for kultureiendommene Åker gård (bildet) og Dømmesmoen.

Foto: Morten Brun

► Østsamene får eget museum i Neiden

En av Neidens eldste skoltesamer, Einar Mikkelsen, la ned grunnsteinen som markerer byggestarten for det østsamiske museet i Neiden i Finnmark. Statsbygg er byggherre for museet, som skal være ferdig sommeren 2008. Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen (Ap), sametingspresident Aili Keskitalo og Hilde Nordskogen fra Statsbygg var også tilstede under grunnsteinsnedleggelsen. Museet er tegnet av Pir II Arkitektkontor AS og vil få et bruttoareal på 710 kvadratmeter. Østsamisk museum skal gjenspeile østsamisk kultur og identitet og vil inneholde utstillingsarealer, kultur- og forsamlingsarealer, verkstedarealer og administrasjonsarealer. I verkstedene skal museet drive kursvirksomhet i skoltesamiske håndverk og på sikt produsere nye utstillinger.

Ill.: Pir II Arkitektkontor AS

► Med blomster på taket

Statsbygg fikk i oktober 2006 klarsignal til å bruke av sine FoU-midler til dyrking og legging av Sedumtak på Vitenskapsbygget i Kautokeino. Sedum, eller bergknapp på norsk, er en tykkbladet plante med gule, røde eller hvite blomster, og skal plantes på den sydlige delen av taket som lett kan sees fra øverste etasje i bygget. Totalt vil sedumtaket utgjøre om lag 600 kvadratmeter. Plantene er under dyrking og skal være herdige til å tåle klimaet. De tykke bladene er godt egnet til å holde på vann, og kan dermed beskytte bygget mot blant annet temperatursvingninger og brann. Finnmark har imidlertid et meget tørt og kaldt klima, og det blir spennende å se resultatet. Planter av samme type har greid seg bra på samme breddegrad og klima i Finland. Bygget skal etter planen være ferdig våren 2009.

Foto: Ejil Michaelsen

Foto: Mirjana Baranovic

◀ Planter for norsk klima

Prosjektet Planter for norsk klima, er et utvalgsarbeid som skal øke sortimentet av klimatilpassede og robuste planter for norske grøntanlegg. Statsbygg ble med som en av brukerne av prosjektet høsten 2005 og har gitt økonomisk støtte til prosjektet i to år. Prosjektet er et samspill mellom Norges forskningsråd, Statens vegvesen, Norsk gartnerforbund, E-plante, Norsk genressurssenter og Statsbygg.

Nå i vår ble Fornebu-prosjektet koblet inn som et av mange prøvefelt med planter. Det vil si at trær og busker i enkelte områder av Statsbyggs plantinger her ute vil bli fulgt opp med hensyn til utvikling og vekst. Vi får årlige rapporter om resultatene og vil etter hvert bli bedre rustet til å anbefale plantesorter som har gitt bra resultater.

► Hagearkeologi rundt Eidsvollbygningen

I september utføres hagearkeologiske undersøkelser i hagen til Eidsvollbygningen. I alt 200 meter skal sjaktes ut, i den hensikt å avdekke fysiske spor etter tidligere tiders hageanlegg. Arbeidet er en del av de forundersøkelsene som gjøres i forbindelse med tilbakeføringen av Eidsvollbygningen og hageanlegget til 1814. Registreringene blir dermed et viktig kildegrunnlag for til slutt å kunne utarbeide et kart over Carsten Ankers hage anno 1814.

Arbeidet ledes av landskapsarkitekt Ingeborg S. Mellgren-Mathiesen med faglig bistand fra hagearkeolog Kristine Reiersen. Askim entreprenør står for gravingen. Fylkesarkeologen i Akershus vil være til stede ved alle sjaktåpninger i tilfelle det gjøres funn av automatisk fredete fornminner.

Foto: Peter Moltke-Hansen

Oslos øyrike

Tekst: Sidsel Hjelme

Foto: Thomas Bjørnflaten, nyebilder.no

Et drøyt steinkast fra den nye operaen søker oslofolk roen ved en speilblank fjord. Øyene i indre Oslofjord er viktige rekreasjonsområder for byens befolkning. Ikke mange vet at Statsbygg forvalter dem.

Tre kajaker sklir gjennom sundet mellom Lindøya og Nakholmen. Bare myke plask fra åretakene og et og annet måkeskrik bryter stillheten i Oslos øyrike en sensommerdag. Badegjestene har reist hjem og hytteeierne som fortsatt holder stand, har tatt ferga til jobben.

En annen verden Før bilenes tidsalder var øyene i indre Oslofjord en naturlig del av indre by. I dag er øyene en annen verden. Når du legger ut fra Vippetangen med øyferga Oslo XI legger du samtidig Oslo sentrums sydende trafikkstøy bak deg. Etter åtte minutters fergetur kan du hoppe i land og vandre oppover Bleikøyas frodige stier som snor seg mellom hytteidyller og grøntområder.

Tidlig på 1900-tallet rodde familier fra Oslo øst ut til øyene og rigget seg til med plankehytter og telt. På 1920-tallet fikk de tillatelse til å sette opp enkle hytter. I dag er det totalt cirka 600 hytter på Bleikøya, Lindøya og Nakholmen, og mange av hytteeierne er tredje- og fjerdegenerasjons etterkommere etter de opprinnelige hyttebyggerne.

Innimellom legges en og annen av disse hytteidyllene ut for salg. De siste årene har de enkle små trehyttene blitt omsatt for millionbeløp, og til samme kvadratmeterpriser som luksushytter i Blindleia.

For folk flest Men fortsatt er øylivet tilgjengelig for folk flest til prisen av en trikkebillett. Bleikøya, Lindøya og Nakholmen er, i likhet med store friområder på Bygdøy, statens eiendom og forvaltes av Statsbygg.

– Vi er opptatt av at øyene skal være tilgjengelig for allmennheten, sier forvalter Petter Maus. Toalettforholdene på øyene har tidligere vært et problem, men dette er nå løst ved at Statsbygg har satt opp toaletter. Slik sett ligger forholdene nå enda bedre til rette for øylofferne i indre Oslofjord.

På Bygdøy, der Paradisbukta og Kongeskogen er mange osloborgeres favoritter, jobbes det også med utbedring av nye områder. Blant annet er stranda i Solbukta ny og i tillegg skal områdene på Bygdøy Sjøbad rustes opp og være klare til neste år.

Stadig flere søker roen på øyene – og ikke minst på Bygdøy gjennom hele året – men akkurat i dag har kajakkpadlerne sundet for seg selv.]

Åse Gulbrandsen Illians forfedre har holdt hus på Bleikøya i over tre hundre år.

– Vi var de eneste fastboende, forteller Åse som flyttet fra øya da hun giftet seg, men siden har tilbrakt hver eneste sommer fra mai til september her ute.

FAKTA

Nakholmen, Lindøya og Bleikøya eies av staten og er regulert til friluftsområde. De første hyttene ble oppført i 1922. Øyene har 581 festetomter for hytter. Eierne har kun punkt feste med areal inntil én meter fra husveggen. I tillegg til øyene forvalter Statsbygg store friluftsområder på vest- og nordsiden av Bygdøy, og de siste årene også den nyervervede Solbukta («Vaske-Bakke»-stranden).

Lytter til stedets stemme

Tone Lindheim lytter og leter etter stedets historie og identitet når hun går i gang med nye oppgaver. Landskapsarkitekten har jobbet tett med Statsbygg på store prosjekter i Pilestredet Park og på Fornebu.

Landskapsarkitekten og professoren har lenket seg midt i Pilestredet Park, der vannet sildrer ned fra en stram rektangulær stålkonstruksjon og danner en gjennomskinnelig vanngardin som munner ut i det sirkelformede bassenget.

– Stålrammen er dagens fingeravtrykk, mens granittbassenget fra 1880-årene er en del av det gamle uttrykket som vi har tatt med videre, sier Tone Lindheim i Bjørbekk & Lindheim AS.

Fontenen fanger essensen i mange av Tone Lindheims prosjekter: Ved å ta tak i stedets iboende kvaliteter og tilføre nye elementer, skapes spenning og dramatik.

Lytte til stedet – Vi prøver å være ydmyke, lyttende og lete etter stedets historie og identitet når vi går i gang med et nytt prosjekt. Målet er å ivareta og foredle kvalitetene og forløse potensialet i det nye prosjektet, sier Tone Lindheim som på ingen måte tilstreber nostalgiske, tilbakevendende uterom:

– Det er viktig være åpne for tidsånden. Ved å tilføre nye elementer til stedets kvaliteter, vil vi skape områder som byr på skjønnhet, som gir glede, som inviterer til aktivitet og samhandling.

– Vi ønsker å legge til rette for gode møter mellom mennesker, sier Tone Lindheim og ser utover parken der benkene og plenflatene er befolket av beboere som suger til seg de siste strålene fra en blek høstsol.

– Jo, det gir en god følelse å se at folk tar stedet i aktivt bruk!

Statsbygg I disse dager er det et annet Statsbyggprosjekt, utbyggingen på Fornebu, som tar mye av landskapsarkitektens tid.

– Her skal et månelandskap transformeres til et sunt og godt bolig- og rekreasjonsområde, sier Tone Lindheim som trives godt i samspillet med Statsbyggs prosjektledelse.

– De er profesjonelle flergangsbyggere, og har samtidig entusiasme og vilje til å utvikle gode steder. Her er ikke den økonomiske dimensjonen hoveddrivkraften, slik det ofte

«Ved å tilføre nye elementer til stedets kvaliteter, vil vi skape områder som byr på skjønnhet, som gir glede, som inviterer til aktivitet og samhandling.»

er hos kommersielle byggherrer. I samarbeid med Statsbygg opplever jeg at vi står skulder ved skulder for å skape det optimale innenfor gitte økonomiske rammer.

At det også kan bli friske diskusjoner underveis i prosjektet, er slik det skal være, mener hun:

– Vi har en konstruktiv friksjon, der det blant annet er Statsbyggs rolle å stille kritiske spørsmål og eventuelt sette foten ned dersom våre ideer blir for ville.

Vann og vedlikehold I mange av Bjørbekk & Lindheims prosjekter er vann et gjennomgående element. I Pilestredet Park følger lyden av vann oss gjennom små og store uterom der

Tekst: Sidsel Hjelme

Foto: Arash Nejad, nyebilder.no

vannet plasker, fosser og sprudler i basseng, vannrenner og fontener. Det samme vil være tilfelle i den 200 dekar store Sentralparken på Fornebu som nå er under bygging.

– Vann er livgivende, vakkert, spennende – og et fantastisk lekeelement. Vann er som sølvtråder i landskapet, og vi jobber intenst med vann i mange av prosjektene våre.

Men en ting er å lage flotte prosjekter, en annen ting er å holde dem godt ved like når anleggene er overlevert.

– Det er alltid en utfordring, også her i Pilestredet Park. I Rikshospitalets tid var to gartnere sysselsatt på fulltid med grøntområdene, dette var deres kongerike. I dag er det i hovedsak store firmaer med skiftende mannskap som driver vedlikehold og det er noe vi må ta hensyn til i planlegging og utforming.

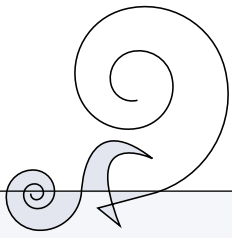
Rom for nytelse Etter overleveringen er det sjelden Tone Lindheim selv har tid til å nyte de ferdige uterommene hun har jobbet med.

– Når vi kommer tilbake, er det lett å hekte seg opp i det som eventuelt ikke fungerer, sier hun og sukker beskjemet over flekker i gressplenen som burde vært reparert. Som privatperson søker landskapsarkitekten seg gjerne til danske, franske og engelske hageanlegg på søken etter uterommets optimale kvaliteter.

– Men hva med din egen hage?

– Jeg har en hyggelig hage med en stram grønn innramming, gamle trær og et stort vannspeil. Hagen har et stort potensial som ennå ikke er fullt utløst. Den bærer nok preg av at jeg synes det er meningsfylt å bruke mye tid på jobberelaterte prosjekter. Så min egen hage har det til en viss grad som skomakerens barn, smiler Tone Lindheim.]

Fredfullt sted med brutale minner

I 1942 flyttet Vidkun Quisling inn i Villa Grande, etter å ha brukt mer enn 100 millioner kroner etter dagens pengeverdi på å sette den i stand. Til eiendommen hørte en flott hage som nå er hentet fram fra glemnelsen.

Villa Grande blir planlagt som bolig for generaldirektør Sam Eyde i Norsk Hydro, men blir solgt til skipsreder H. Østervold. Arkitekt var Jens Z. M. Kielland.

1917

Aker kommune kjøper anlegget sammen med Huk, men selger Villa Grande til Skipsreder W. Wilhelmsen i 1926.

1921

W. Wilhelmsen skjenker eiendommen til staten. Huset står uferdig frem til 2. verdenskrig.

1928

Fører for NS og senere ministerpresident Vidkun Quisling overtar eiendommen under navnet Gimle. Arkitektene Essendrop & Egeberg skal fullføre huset.

1928

Tekst: Morten Ryen

Foto: Thomas Bjørnflaten/nyebilder.no

87 år gamle Sten Sture har vonde minner fra krigen, men synes det er flott at Villa Grande er blitt Holocaust-senter.

På Quislings tid hadde hagen blomster, pryd- busker, velstelte plener, store marmorurner, springvann og andedam med hvite ender. Mye av dette forsvant i løpet av årene etter krigen, men elementer fra det opprinnelige hageanlegget fantes gjemt under gress og buskas. Etter at Statsbygg, i samarbeid med Riksantikvaren, har satt anlegget i stand igjen, er hagen reetablert og oppgradert, og blitt en viktig del av Villa Grande.

Et kompromiss – Restaureringen av hagen måtte bli et kompromiss, sier Willy Thomassen hos landskapsarkitektene Sundt & Thomassen AS. Det var de som prosjekterte hagen for Statsbygg.

– Styret for Holocaustsenteret var veldig klare på dette punktet: Det skulle ikke være spor etter Quisling der. I så fall ville ikke Holocaustsenteret flytte inn. Derfor ble enkelte «norrøne» elementer fjernet, men hagens form og størrelse er beholdt. Det er imidlertid mindre plen og grønt og mer fast dekke enn det var i den opprinnelige hagen, sier Thomassen.

Særpreget kulturminne – Fredningen av Villa Grande, inkludert hagen, er like mye begrunnet i de historiske som i de arkitektoniske verdiene, sier Hanna Geiran hos Riksantikvaren.

– Vi mente det var viktig å ta vare på både bygningen, med deler av interiøret, og hageanlegget som et minne om et mørkt kapittel i norsk historie som vi ikke har lov til å gjemme bort.

Deler av interiørene i Villa Grande er tatt vare på fordi de har tydelige referanser til «de reaksjonære, tradisjonelle strømningene i Tyskland som også hadde innflytelse i Norge» (Riksantikvarens fredningsvedtak). Geiran synes imidlertid ikke det er lett å få øye på ideologiske elementer i hageanlegget.

– Hageanlegget preges av at det er veldig «stringent» og klassisistisk. Det passer kanskje bedre til Quisling og hans ideologi enn en frodig, romantisk hage, sier hun.

Et øyenvitne Det stringente finner en blant annet i den brede skiftertrappen som går ned fra verandaen utenfor hagestuen og ned til en gressplen med et geometrisk hellemonster.

På en benk i enden av denne gressplenen sitter 87 år gamle Sten Sture. Han bor rett i nærheten og besøker Villa Grande titt og ofte. Han har sine spesielle grunner for å søke seg til dette som var Vidkun Quislings bolig under krigen.

– Quisling satt vel mest der oppe og drakk cognac og fulgte båtene som gikk ut fjorden, sier han og peker opp mot tårnværelset. En av båtene som gikk ut fjorden i 1943 fraktet Sten Sture til den såkalte Nacht und Nebel-leiren Natzweiler, der han ble sittende som fange sammen med Trygve Bratteli og omlag 500 andre nordmenn. Her var han daglig vitne til grusomheter, blant annet eksperimenter med gassing av fanger.

– Jeg synes det er bra at Villa Grande nå er åpent for publikum og at det er blitt Holocaustsen-

ter her, sier han. – Det er viktig at de som vokser opp får en forståelse av hvordan det var på den tiden, hvilke grusomheter som ble begått.

Lysthus Nedenfor gressplenen leder en sti kranset av roser, asal og kaprifol ned til lysthuset som ligger på en pynt helt i sør. Her er det en hellelagt plass beplantet med syriner langs kanten. Lysthuset er i pusset tegl, har pyramideformet tegltak og buede smårutede vinduer. Det skal illudere 1700-tallets arkitektur, og skiller seg nokså mye fra hovedbygningen.

Ved østfløyen er også et grunt basseng satt i stand. Her kan en tydelig se at både form og plassering er omhyggelig valgt for å speile bygningen på en riktig måte.

Fornøyd Riksantikvar Selv om mye er tilbakeført til det gamle, er det også flere nye elementer i hageanlegget på Villa Grande. Både på framsiden og baksiden av bygget er det satt opp benker med et tydelig moderne preg. Foran hovedinngangen er det opparbeidet en stor åpen plass for seremonier, konserter og arrangement. Hanna Geiran synes det er oppnådd en fin balanse mellom vernehensyn og behovet for moderne fasiliteter.

– Vi er svært fornøyd med det samarbeidet vi har hatt med Statsbygg, og resultatet av restaureringen er blitt meget bra, sier hun.

– Villa Grande framstår på en måte som forteller om fortiden, samtidig som bruken av bygget også så tydelig holder oss fast i nåtiden]

Etter å ha vært officerskaserne for allierte styrker blir Villa Grande pleie- og rehabiliteringshjem under Ullevaal Sykehus frem til 1961.

1948

Statens helsesøsterskole, senere Statens utdanningscenter for helsepersonell, får tilholdssted her frem til 1998.

1963

Villa Grande ble lagt ut for salg. Riksantikvaren erklærer eiendommen for verneverdig.

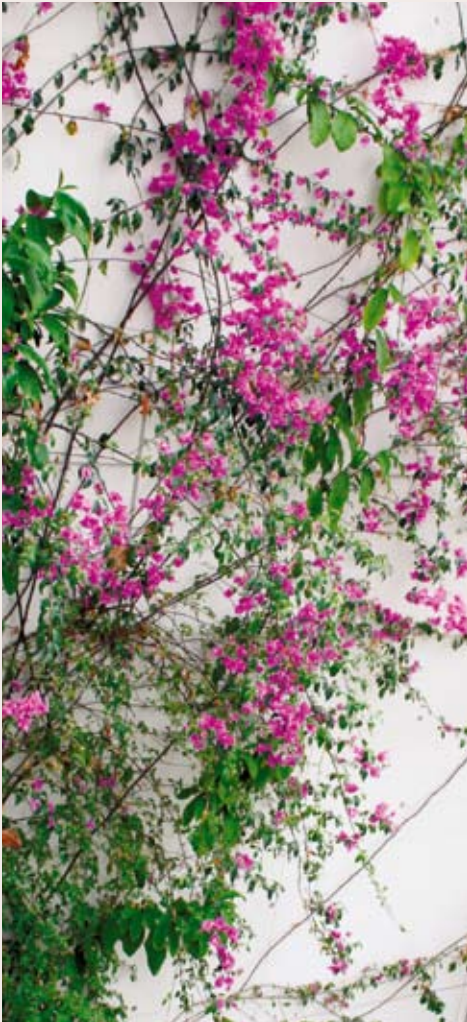
1999

Stortinget vedtar at bygget skal bli et senter for Holocauststudier og livssynsminoriteters stilling i Norge.

2000

SLIK GJØR DE DET... i Irland

Den nasjonale botaniske hagen i Dublin

I dag er Den nasjonale botaniske hagen en av hovedattraksjonene i Dublin.

Tekst: Mirjana Rødningen

Foto: Mirjana Rødningen

Den nasjonale botaniske hagen i Dublin ble grunnlagt i 1795. Opprinnelig var hagen ment for forskning innen landbruk. I 1830-årene ble interessen for botanikk større og den botaniske hagen ble forvandlet til en kunnskapshage innen botanikk. Innen 1838

fikk hagen dagens utseende. Etter hvert ble flere tropiske planter importert, og det meldte seg behov for drivhus. Det første drivhuset ble bygget i 1862 som et trebygg, men det ble ødelagt av uværet i 1883. Året etter ble et nytt drivhus, Palmhouse, bygget i glass og jern, produsert i Glasgow i Skottland og fraktet til Dublin.

Statlig eie I 1878 overtok staten Den nasjonale botaniske hagen. Siden har hagen vært forvaltet av forskjellige departementer. For 15

år siden ble Statsbyggs søsterorganisasjon i Irland, Office of Public Works (OPW), forvalter av den botaniske hagen. En utviklingsplan for hagen fra 1992 resulterte i store restaurerings- og oppussingsarbeider av hele hagen. Nytt herbarium og bibliotek åpnet i 1997. Et besøkssenter og andre servicebygg fulgte etter. Drivhusene ble fullstendig restaurert mellom 2002 og 2005. I dag er Den nasjonale botaniske hagen en av hovedattraksjonene i Dublin.]